

0.- Sarrera

Bestelako gizarte-politika posible eta beharrezkoa da Euskal Herrian. Zerga-politikak egituratzen eta baldintzatzen du gastu publikoa eta, ondorioz, baita beste politikak ere. Auzitan dagoena, interesak eta aberastasunaren banaketa.

Dena dela, politika alternatiboak eta bestelako fiskalitatea proposatze aldera, beharrezkoa da lehenik Hego Euskal Herriko zerga-sistema analizatzea, zenbat diru biltzen den, nork eta nola ordaintzen dituen zergak.

Propaganda politikoa alde batera utzita, fiskalitatearen argazkiak erakusten du egiten diren politikak sozialak ote diren eta erabaki horiek noren onerako hartzen diren.

1.- Europa mailako konparaketa

Hego Euskal Herriko (EH) fiskalitatea aztertzeko Europar Batasuneko zerga-sistemarekiko konparaketa egin beharra dago. Horrek emango digu aukera jakiteko nazioarteko inguruan non kokatuta gauden eta erabakitzeko fiskalitatearen atal bakoitzean zer nolako aukerak ditugun.

Lehen atal honetan presio fiskalari helduko diogu, hots, Administrazio guztiek zergatan barne produktu gordinaren biltzen duten portzentajea.

HEHari buruz dagoen azken datua 2015 urteari dagokio; presio fiskala BPGaren %31ekoa izan zen (hor sartzen dira zerga itunduak, udal-zergak eta Gizarte Segurantzako kotizazioak).

Europa mailan batez besteko presio fiskala 2015ean %38,7koa izan da, Europar Batasuneko Argitalpen Bulegoaren arabera. Beraz, HEHarekiko aldea BPGko 7,7 puntukoa da.

BPGko 7,7 puntuko alde horrek esan nahi du 2015ean HEHko presio fiskala EB-28ko berbera izan balitz 6.778,9 milioi euro gehiago bilduko ziratekeela.

Gainera EB-28an soilik bost estatuk dute presio fiskal arinagoa: Irlanda (%23,9), Errumania (%28), Bulgaria (%29), Lituania (%29,1) eta Letonia (%29,2).

Bestalde, 23 estatutako presio fiskala handiagoa da; areago, espainiar Estatuko presio fiskala ere handiagoa da (%33,9), eta Danimarkarekiko diferentzia, hots, presio fiskalik handiena duen estatuarekiko (%46,6), 15,6 puntukoa da (beraz, presio berarekin HEHn 13.733,9 milioi euro gehiago bilduko lirateke).

2008 eta 2015 bitarteko bilakaerari erreparatuz gero, HEHn presio fiskalak BPGarekiko 0,2 puntu galdu ditu (%31,2tik %31ra). Aitzitik, EB-28ko batez besteko presio fiskala 0,8 puntu gehitu da (%37,9tik %38,7ra).

Presio fiskala lurraldeka analizatuta, EAEn 2015ean BPGaren %31,4ean zegoen, hots, batez besteko maila europarra baino 7,3 puntu beherago. Horrek esan nahi du EB-28ko presio fiskal bera izan balitz bertan 5.052,8 milioi euro gehiago bilduko ziratekeela.

Bilakaerak erakusten du EAEn presio fiskala 0,3 puntu arindu dela 2008 eta 2015 bitartean, alegia, urtean 207,6 milioi euro.

Nafarroan presio fiskala 2015ean %29,8koa zen. Europar batez besteko mailarekiko aldea BPGaren 8,9 puntukoa da. Beraz, Nafarroak europar batez besteko presio fiskala izan balu 1.675,1 milioi euro gehiago bilduko ziratekeen.

Nafarroako bilakaerari dagokionez, 2008 eta 2015 bitartean presio fiskala BPGaren 0,3 puntu gehitu da. Igoera hau batez ere gertatu da BPGa epealdi horretan zertxobait arindu delako.

PRESIO FISKALAREN BILAKAERA (%BPG). EB-27, 2008-2015

	2008	2010	2013	2014	2015
Danimarka	44,8	45,0	46,5	49,3	46,6
Frantzia	42,5	42,1	45,4	45,7	45,9
Belgika	43,6	43,1	45,7	45,4	45,1
Finlandia	41,2	40,8	43,6	43,8	44,0
Austria	41,8	41,3	42,9	43,1	43,8
Suedia	44,0	43,2	42,9	42,6	43,3
Italia	41,2	41,5	43,5	43,2	43,2
Hungaria	39,6	37,4	38,1	38,2	39,1
EB-28	37,9	37,2	38,8	38,8	38,7
Alemania	37,7	36,7	38,2	38,3	38,6
Luxemburgo	37,2	37,6	38,5	38,1	37,8
Holanda	36,4	36,1	36,5	37,5	37,8
Kroazia	36,8	36,1	36,6	36,8	37,6
Eslovenia	36,6	37,1	37,0	36,7	36,8
Grezia	31,8	32,0	35,5	35,9	36,4
Portugal	31,7	30,4	34,1	34,3	34,5
Errep. Txekiarra	33,1	32,5	34,8	33,9	34,3
Estonia	31,4	33,3	31,7	32,6	33,9
Espainiar Est.	32,2	31,3	33,2	33,8	33,9
Malta	32,1	31,2	32,4	34,0	33,7
Erresuma Batua	35,1	33,5	33,2	32,8	33,3
Zipre	34,8	31,9	31,5	33,2	33,0
Polonia	34,1	31,4	31,9	32,0	32,5
Eslovakia	29,0	28,0	30,1	31,1	32,2
EAE	31,7	31,0	31,6	31,8	31,4
HEH	31,2	30,6	31,1	31,3	31,0
Nafarroa	29,5	28,9	29,3	29,5	29,8
Letonia	27,8	27,9	28,6	29,0	29,2
Lituania	30,6	28,3	27,1	27,6	29,1
Bulgaria	30,7	26,0	28,2	28,4	29,0

Errumania	27,6	26,2	27,3	27,5	28,0
Irlanda	29,0	27,9	28,7	29,1	23,9

Iturriak: Europar Batasuneko Argitalpenen Bulegoa, Gizarte-Segurantzaren Diruzaintza Orokorra, Nafarroako Gobernua, Nastat, Eustat, Eusko Jaurlaritza

2.- Nafarroako zerga hitzartuak. Diru-bilketa eta presio fiskala

2.1 Nafarroako diru-bilketa

Nafarroan zerga hitzartuen bidez 3.249,7 milioi euro bildu dira 2016. urtean, 2015ean baino 51,3 milioi euro gehiago (% 1,6 gehiago).

Azken urteetako bilakaera aztertzen badugu, berriz, 2007an baino 127,7 milioi euro gutxiago bildu direla ikusi dezakegu (% 3,8 gutxiago), orduan 3.377,4 milioi euro bildu ziren.

Zerga hitzartuen bilakaera (milioi €). Nafarroa, 2007-2016

2007	2010	2013	2014	2015	2016
3.377,4	2.801,3	2.907,1	3.007,6	3.198,4	3.249,7

Iturriak: Nafarroako Gobernua, Nastat

Diru-bilketaren azterketa zehatzagoa egiten bada zerga zuzenak eta zeharkako zergak banatuz, ondorengoa ikusi daiteke:

- Zeharkako zergen diru-bilketa 1.709,1 milioi eurotako izan da, guztiaren % 52,6a. Zeharakako zergen diru-bilketa 2007tik % 10,3 hazi da (159,7 milioi euro gehiago). Hau dela eta, zeharkako zergak diru-bilketa guztiaren % 45,9a izatetik % 52,6a izatera pasa dira.
- Zuzeneko zergen bitartez 1.511,6 milioi euro bildu dira 2016an, guztiaren % 46,5a. Zuzeneko zergen bilketa % 15,7 jaitsi da 2007tik 2016ra, 282,3 milioi euro gutxiago bilduz. Honek zuzeneko zergak guztiaren % 53,1 izatetik % 46,5 izatera ekarri du.
- Gainontzeko bilketa (tasak, zigorrak, atzerapenak...) 29 milioetako izan da, guztiaren % 0,9a.

Hitzartutako zergen bilketa (milioi €, guztiaren % eta aldaketa %). Nafarroa, 2007-2016

	2016		2007-2016
	Milioi €	%	Ald. %
Zeharkako zergak	1.709,1	% 52,6	% 10,3
Zuzeneko zergak	1.511,6	% 46,5	% -15,7

Gainontzekoa	29	% 0,9	% -15,0
Guztira	3.249,7	% 100,0	% -3,8

Iturria: Nafarroako Gobernua

Zuzeneko zergen osaerak ondorengoa adierazten du:

- PFEZaren bidez bildutakoa 1.116 milioi euro izan da, zuzeneko zergen bitartez bildutakoaren % 73,8a. Honen bitartez bildutakoa % 5,3 hazi da azken urtean (56,2 milioi euro gehiago), eta % 18 2007. urtean bildutakoarekin alderatuta (orduan 945,7 milioi bildu ziren). Hau da, zerga zuzenen bitartez bildutakoaren ia hiru laurdenak laneko errentek ordainduak dira.
- Enpresa, profesional eta kapital errentek 340,8 milioi euro ordaindu dituzte, zuzeneko zergen %22,5a. Errenta mota hauen bilketa % 3,3a jaitsi da azken urtean (11,8 milioi euro gutxiago), eta % 54,2 jaitsi da 2007tik. Errenta hauen bilketaren osagaiak aztertzean, ondorengoa ikusi dezakegu:
 - Sozietateen gaino Zergak 216,2 milioi euro bildu ditu 2016an, zerga zuzenen % 14,3a. Azken urtean zerga honen bidez bildutakoa % 0,5 jaitsi da (1,2 milioi euro gutxiago), eta 2007arekiko aldea %63,5eko jaitsiera da (593 milioi euro biltzetik 216,2 milioi euro biltzera pasa da).
 - Enpresa, profesional eta kapitalko errentei, PFEZren bitartez jasotakoa 124,6 milioi euro izan da, zuzeneko zergen %8,2a. Azken urtean % 7,8 egin du behera bilketa honek (10,6 milioi euro gutxiago bildu dira), eta % 17,3 jaitsi da 2007tik.

Hitzartutako zuzeneko zergen bilketa. Zerga, estruktura eta bilakaera. Nafarroa, 2007-2016

	2016		2016-2007
	Milioi €	%	Ald. %
Laneko errenten PFEZ	1.116,0	% 73,8	% 18,0
- Sozietateen gaineko zerga	216,2	% 14,3	% -63,5
- Enpr., Prof. eta Kap. PFEZ	124,6	% 8,2	% -17,3
Enpr., Prof eta Kap. errentak	340,8	% 22,5	% -54,2
Gainontzekoak	-538,4	% -35,6	% 7,8

Zuzeneko zergak guztira	1.511,6	%100	-15,7%
-------------------------	---------	------	--------

Iturria: Nafarroako Gobernua

3.2. Hitzartutako zergen presio fiskala

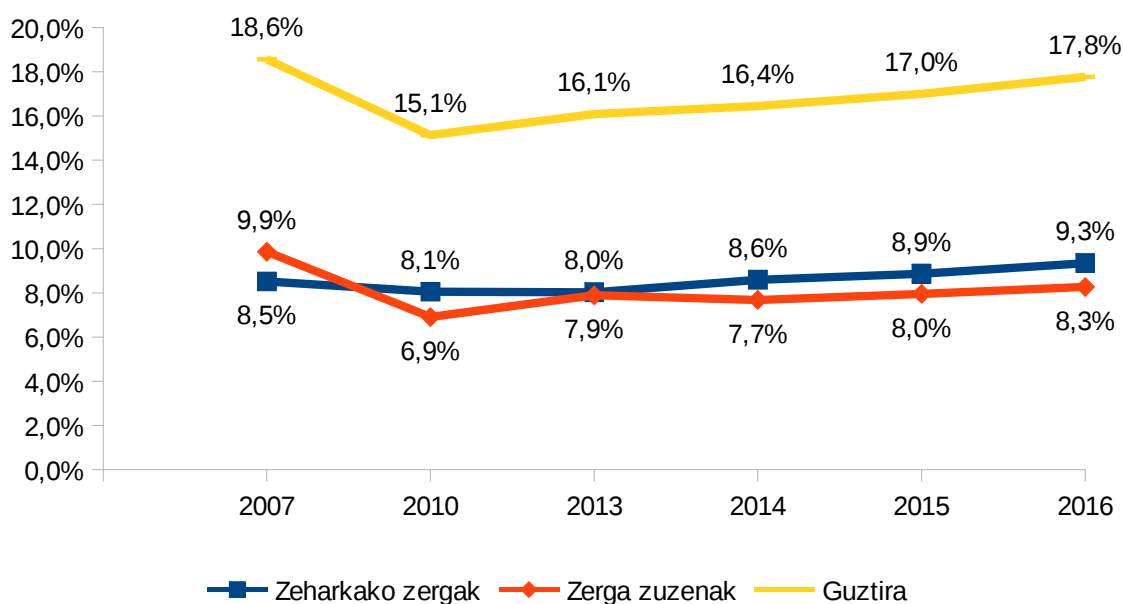
Hitzartutako zergen presio fiskala BPGaren % 17,8koa izan da Nafarroan 2016an. Hau da, ekonomian dauden 100 eurotik 17,8 hitzartutako zergen bitartez bildu dira.

Ondorengo grafikoan ikusi daitekeen moduan, presio fiskala % 0,8a igo da azken urtean, 2007tik hona % 0,8a jaitsi den bitartean.

Zeharkako zergak 0,4 puntu igo dute presio fiskala azken urtean, BPGaren % 9,3ra, eta 0,8 puntu igo da 2007tik.

Zuzeneko zergen presio fiskala BPGaren % 8,3koa izan da, 2015ean baino 0,3 puntu altuagoa eta 2007an baino 0,2 puntu txikiagoa.

Hitzartutako zergen presio fiskalaren bilakaera Nafarroan, 2007-2016 (BPGaren %)

Iturria: Nafarroako Gobernua, Nastat

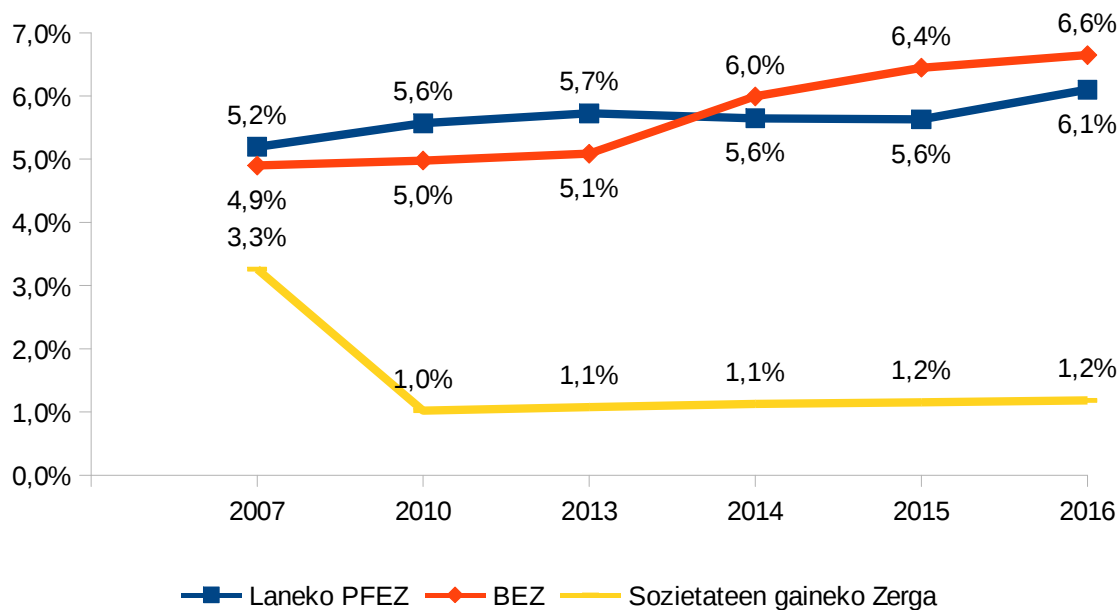
Zerga nagusien presio fiskalaren bilakaera ezberdina izan da azken urteetan:

- BEZak % 6,6ko presio fiskala izan du 2016an, 2015ean baino 0,2 puntu

gehiago eta 2007an baino 1,4 puntu gehiago.

- PFEZaren laneko errentek BPGaren %6,1eko presio fiskala izan dute 2016an, 2015ean baino 0,5 puntu gehiago eta 2007an baino 1,2 puntu gehiago.
- Bestalde, Sozietateen gaineko Zergaren presio fiskala asko jaitsi da, 2007an BPGaren % 3,3an zegoen bitartean, azken urteetan BPGaren % 1,2an baitago.

Zerga nagusien presio fiskalaren bilakaera Nafarroan, 2007-2016 (BPGaren %)

Iturria: Nafarroako Gobernua, Nastat

3.- Ondorioak

Txosten honetako ondorioak aski argiak dira. Diru-bilketa urria da eta ez da taxuz egiten:

Euskal Herriko presio fiskala (BPGaren %31; %31,4 EAEn eta %29,8 Nafarroan) Europar Batasuneko azken postuetan dago, batez besteko mailatik askoz beherago (%38,7 EB mailan), baita espainiar Estatuan baino okerrago (BPGaren %33,9). EB mailan dagoen batez besteko diru-bilketa mailara iristeko urtean 5.052 milioi euro gehiago bildu beharko litzateke EAEn, eta 1.675 milioi Nafarroan.

Foru Aldundien zerga-politika injustua eta antisoziala da:

- Diru gehiago biltzen dute zeharkako zergekin (errenta maila aintzat hartzen ez dutenekin) zuzenekoekin baino (diru-sarrera edo etekinen arabera ordainarazten dutenekin).
- Azken urteetan injustizia fiskala areagotu egin da. Batetik, zuzeneko zergetan lan-errentei askoz karga handiagoa leporatzen zaielako enpresa- eta kapital-errentei baino; bestetik, aldea urtez urte handiagoa delako. Nafarroan lan errentek zergetan ordaintzen dutena % 18a igo da 2007tik, enpresa eta kapitalaren errentek ordaintzen dutena % 54,2 jaitsi den bitartean. Aipatzekoa da Sozietateen gaineko Zergaren jaitsiera, 2007an 593 milioi euro biltzetik 2016an 216,2 milioi euro biltzera pasa baita.
- Lan-errentek PFEZean aitortzen diren errenten ia hiru laurdenak suposatzen dute.

Fiskalitatearen inguruko eztabaidan pentsa arazi nahi da enpresak erakartzeko edota lehiakortasuna hobetzeko tresna izan behar dela. Baina argudio hau faltsua da. Sozietateen zerga dagoen moduan (txosten honetan aipatutakoak, eta EB guztiko presio fiskalik txikiena duena), mezu horretan tematzeak gauza bakarra esan nahi du: zuritzen jarraitu nahi da zerga-politika antisoziala, patronalaren interesen zerbitzura dagoena.

Fiskalitateak bi eginkizun nagusi ditu: behar den gastu publiko maila finantzatzeko beste baliabide bildu, eta nork zenbat ordaintzen duen modu zuzenean finkatu. Egungo egoera (zergapetze apala, iruzurra...) errotik aldatu behar da, inola ere; kontrako jarreraren xedea da enpresek eta kapitalek zergarik ez ordaintzea.

Iruzur fiskalaren jazarpena funtsezkoa da, eta gehiago ez egitea justifikatzeko esaten da ez dagoela baliabiderik. Horixe eskatzen du ELAk, hain zuzen: Ogasunei behar beste bitarteko eman behar zaie soldatapeko ez diren errenta guztiak preskribitu baino lehenago ikuskatzeko. Haatik, honi heltzeko borondate politikorik ez dago.

ELAk fiskalitatearen debatea hauspotzen jarraituko du. Eta eutsi egingo die bere proposamenei: iruzur fiskalaren jazarpena eta azken hamarraldietan errenta altuei zein kapitalei egin zaizkien jaitsierak bertan behera uztea; proposamen hauek aurreko txostenetan jasota daude.